

AZERBAJCANDA İNFEKSİYON HASTALIKLARININ EĞİTİMİ VE YÖNETİMİNİN TARİHİ

Dr. Vasif Aliyev
İnfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobioloji Uzmanı

XIX - XX. Yüzyılın Başlarında Tıp

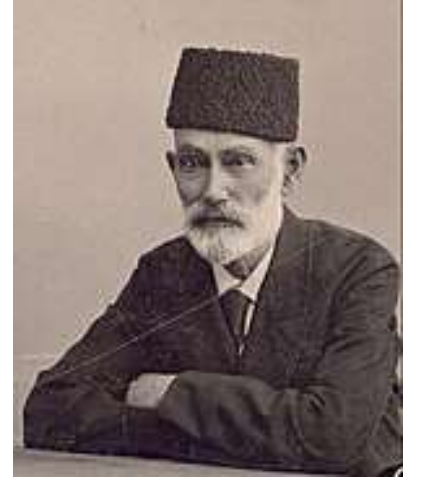
- Azerbaycan'da 1828 yılına kadar Avrupa tipi eczane bulunmuyordu
- İran ve Hindistan'dan ithal edilen bitkisel ilaçları satan eczaneler
- Modern hastaneler ve eczaneler ancak Rus İmparatorluğu döneminde inşa edildi
- Aynı dönemde rus doktorlar da Baküye çalışmaya geldiler
- Eski tedavi yöntemlerini eleştirenlerden biri de M.F. Ahundovun hijyen ve sanitasyon konusunda çok sayıda eserleri bulunmaktadır.

Mirze Feteli Ahundov
1812-1878

XIX - XX. Yüzyılın Başlarında Tıp

Hasan bey Zerdabi
1837-1907

"Ekinchi" gazetesinin
22 temmuz 1875. yıl ilk sayısı

- İlk Azərbaycan qazetesi olan "Ekinçi"(Çiftçi)-nin (1875) kurucusu H.Zerdabi de, Ahundovla birlikte sıtma konusunda eserler yazmıştır
- "Gigiyena"(Hijyen) adlı kitabı Azerbaycan'da tıp alanında ilk bilimsel araştırma eseri olup, 1914 yılında azerbaycan dilinde yayınlanmıştır.

XIX - XX. Yüzyılın Başlarında Tıp

- Bu konuya katkı bulunanlardan biri de 20. yüzyılın başlarında Celil Memmedguluzade editörlüğünde Azerbaycan türkçesi ile yayınlanan haftalık siyasi mizah dergisi "Molla Nasreddin"dir
- 20. sayısında (1911) “Kutsal Buhara” (ressam Azim Azimzade) adlı karikatürde, Buhara emirinin bir doktorun tıbbi önerilerine kuşkuyla yaklaşması eleştiriliyordu.

Derginin ilk sayı -1906

XIX - XX. Yüzyılın Başlarında Tıp

- Doktor eksikliği, yaygın veba salgını
- Sadece 2 şehirde Bakü ve Gencede sanitasyon hizmet bulunmaktaymış
- 16 Ocak 1890'da Bakü Şehir Duması'na bağlı sağlık dairesinin kurulmasının ardından Moskova Üniversitesi profesörü Erisman'a, Bakü'de çalışmak üzere bir sağlık doktorunun gönderilmesi talebinde bulunulan bir mektup yazıldı
- Bakü'ye gelen N. Raak, su kuyularında bakteriyolojik inceleme yaptı ve 50 kuyudan 16'sındaki suyun normalin üzerinde kirli olduğunu tespit etti.

XIX - XX. Yüzyılın Başlarında Tıp

- 1892, 6 haziranda Baküde veba salgını
- 2,5 ay içinde 2499 veba vakası
- O dönemde Baküde 2 sağlık memuru, 2 sağlık görevlisi ve 2 dezenfeksiyon komiseri bulunuyordu
- Salgın 1908-1914 yılları arasında yaygındı. İnfeksiyon hastalarının o dönem hastaneye yatış oranı
 - Veba %65-75
 - Çiçek %45-65
 - Difteri %13-36
 - Salmonelloz %55-70
 - Dizanteri %11-17

XIX - XX. Yüzyılın Başlarında Tıp

- 1900 yılında dönemin petrol zenginlerinden Musa Nagiyev kendi parasıyla Klinik Tıbbi Merkezin inşası başladı
- 1914 yılında tamamlandı
- Hastanenin bölümlere göre yatak sayısı
 - 400 - İç hastalıkları
 - 250 - Cerrahi hastalıklar
 - 250 - Enfeksiyon hastalıklar
 - 50 - Deri ve zührevi hastalıklar
 - 50 - Nöroloji hastalıklar

XIX - XX. Yüzyılın Başlarında Tıp

- Epidemiyolojik durum kötüydü
- Petrol işçileri ve onların ailelerinin yaşadığı maden-fabrika bölgelerinde
- 1913'de 33,095
- 1914'te 33,057
- 1915'te 29,397
- 1917'de 37,700 kişiye infeksiyon hastalık teşhisi konuldu
- Çiçek aşısı
- 1914'te - 915,
- 1915'de -2158,
- 1916'da - 504
- 1917'de - 831 kişiye yapılmıştır.

Cumhuriyet Döneminde Tıp

- Azərbaycan Halk Cumhuriyeti 28 mayıs 1918'de kuruldu
- Müslüman ve Türk toplumlarında kurulan ilk laik ve demokratik devlet
- 17 haziranda Sağlık Bakanlığı kuruldu
- Harkov üniversitesinin mezunu Hudadat bey Refibeyli bakan olarak atandı
- O dönemde ülkede Tifo ve Veba yaygındı
- Sosyo-politik sorunların yanı sıra, 1919 yılı Ocak ayı başlarında 40 bin Azerbaycanlının Zengezur bölgesinden Karabağ'a göç etmesi durumu daha da zorlaştırmıştır.

Hudadat bey Refibeyli
1878 – 1920

Cumhuriyet Döneminde Tıp

Bakü Devlet Üniversitesinin ilk binası

- 1919. yıl 1 eylülde Bakü Devlet Üniversitesi (BDÜ) kuruldu. (Tarih-Filoloji, Fizik-Matematik, Hukuk ve Tıp Fakülteleri)
- İlk rektör mesleği cerrah olan V.İ.Razumovski
- 1919-1929. yıllarda BDÜ rehberlerinden bir tek Dubrovski hariç hepsi doktor
- 44 kişilik öğretim kadrosunda azerbaycanlı bulunmuyordu
- 1920-de M.Topçubaşov, 1922-de M.Mirgasımov işe alındı
- Daha sonra Rusya ve Avrupa'da hekim olarak görev yapmış çok sayıda uzman da üniversiteye davet edildi.

Vasili İvanoviç Razumovski
1857-1935

Bir grup azərbaycanlı öğrencinin Parise yolculuğu. 1920. yıl

Sovyetler Döneminde Tıp

- 1919-da BDÜ Tıp fakültesi girişli
- 1920-de Almaniyaya Münhen Üniversitesi (ADR devlet hesabına)
- M.Topçubaşov ondan cerrahlık ihtisasını epidemiyolojiye değiştirmesini rica etmiş
- 1926-da Hamburg üniversitesinde tropik hastalıklar alanında mezun olduktan sonra aynı üniversitede prof. Dr. Erik Martinin davetiyle çalışmalarını sürdürmüş ve 1928-de epidemiyoloji alanında doktora yapan ilk azerbaycanlı
- Çalışma için ABD, Japonya, İtaliya gibi ülkelere iş teklifleri almasına rağmen her şeyi bırakıp Azərbaycana dönmüştür.

İsmayıl Ahundov
1897-1952

Mustafa Topçubaşov
1895-1981

Sovyetler Döneminde Tıp

- 1922-ci il agustosda tıp fakültesinden mezun olan 29 hekimden üçü azərbaycanlıydı: A.Alekberov, Ceyran Sultanova və Adilə Şahtatinskaya.

Adilə Şahtatinskaya
Profesör ünvanını alan ilk azərbaycanlı kadın (1936).

Azerbaycan Tıp Üniversitesi

- 1930 tarihinde Azerbaycan Sovyet Sosyalist hükûmeti tarafından tıp fakültesi BDÜ'nün bünyesinden çıkarılarak ayrı bir üniversite ilan edildi.
- İlk rektör Möhsün Necmeddin oğlu Gadirli
- Azerbaycan SSR halk sağlık komiseri
- Sıtma və diğer tropik hastalıkların kontrolü komitesi başkanı
- 1937'de represiya kurbanı
- İlk yıllarda 2 fakülte vardı. Bunlardan biri Tıp, diğeri sağlık-hijyen fakültesi
- 1930'daki en önemli karar - Azerbaycan dilinde eğitim

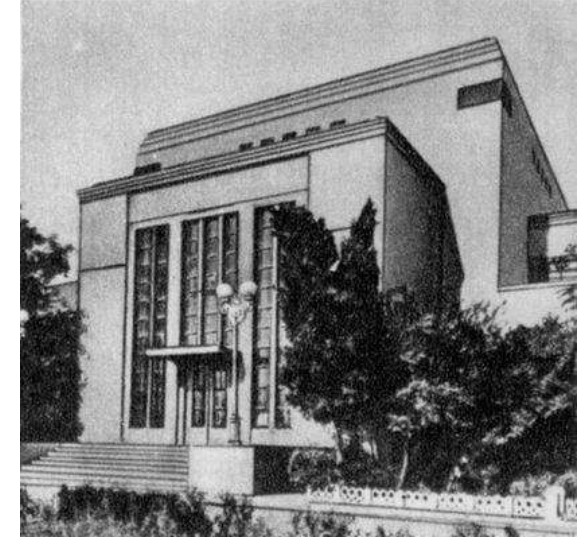
Möhsün Necmeddin oğlu Gadirli
(1893-1937)

Azerbaycan Tıp Üniversitesi

- 1922-1930 yılları arasında 1431 doktor yetiştirildi. Bunlardan 321-i Azerbaycanlı
- 1931-1940 yılları arasında tıp eğitimi tamamlayan 3083 doktorun %57,3-i Azerbaycanlı
- 1930 yılında Tıp Enstitüsündeki 24 profosörden sadece biri Azerbaycanlı iken, 1940 yılında 40 profösorden 20'si Azerbaycanlıydı.

Baküde Fizyoterapi Enstitüsünün binası. 1930. yıllar

Azerbaycan Tıp Üniversitesi

- 1928 yılında Bakü Devlet Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde Uşinski tarafından bulaşıcı hastalıklar dersi verildi
- 1930'da Azerbaycan Tıp Üniversitesinin kurulmasının ardından prof. M.İ.Mqebrov tarafından “Bulaşıcı hastalıklar” Anabilim Dalı kuruldu
- B.H.Gayıbovun başkanlığında (1934-1941) “Bulaşıcı hastalıklar” dersi ilk kez azerbaycan dilinde yapıldı
- 1943-de Epidemiyoloji bölümü (İ.Ahundov tarafından)
- 1944-de Çocuk Bulaşıcı Hastalıkları bölümü kuruldu.

**Nikolay Grigoryevich
Uşinskiy**
(1863—1934)

**Mihail Gavrilovich
Mqebrov**
1864-1940

Sovyetler Döneminde Tıp

- 1922-1925 yılları arasında veba, çiçek hastalığı, sıtma, tifüs, salmonelloz, kızamık, difteri gibi bulaşıcı hastalıklar yaygındı.
- 1921 yılında Sağlık Komiseri M.Gadirli ve sanitar-epidemioloji müfettişi A.Alibeyov tarafından sanitar epidemioloji teşkilat kuruldu.
- Aynı yıl veba aşısının (daha sonra difteri, yılan zehri ve kızamık anatoksini, kuduz, çiçek aşıları) üretildiği bir laboratuvar kuruldu.
- Bu laboratuvarda 1922 yılında Viroloji, Mikrobiyoloji ve Hijyen Bilimsel Araştırma Enstitüsü kuruldu.

- 1924 yılında Bakü'de Bakteriyoloji ve Tropikal Hastalıklar Bilimsel Araştırma Enstitüsü kuruldu
- İlk başkanı İ. Şirokokorov, ardından P. Zuradovski olmuştur
- 1932 yılında Mikrobiyoloji Enstitüsü, 1935 yılında ise Epidemiyoloji ve Mikrobiyoloji Enstitüsü adını aldı

**Şirokoqorov İvan
İvanoviç
(1869-1946)**

**Pavel Zdrodovski
(1890-1976)**

Sovyetler Döneminde Tıp

- 1930'da Sıtma ve Tropikal Hastalıkların Kontrolü Komitesi,
- 1932'de Respublika Taun Hastalığına Karşı Merkez,
- 1937'de brusellozla mücadele merkezi kuruldu.
- Tıbbi-profilaktik önlemler sayesinde 1929'da 579370 sıtma vakası kaydedilirken, 1930 yılında bu sayı 211557'ye düştü. Ölü sayısı 3 kat azaldı
- En önemli sorunlardan biri de çiçek hastalığının ortadan kaldırılması
- Difteri aşısının ilk kez Sovyetler Birliği döneminde Azerbaycan'da kullanılmasından bu yana doktorların belli bir deneyimi vardı. Bu nedenle 1940 yılında difteri vakaları 1931 yılına göre 2,2 kat azaldı.

Sovyetler Döneminde Tıp

- 1945 yılında A. Aliyev Azərbaycan Devlet Doktorların İleri Eğitim Enstitüsü'nde "Bulaşıcı Hastalıklar" Anabilim Dalı kuruldu.
- İlk bölüm başkanı Ş.S. Halfen
- Şu anda bölüm başkanı, aynı zamanda derneğin yönetim kurulu üyesi olan doçent dr. Teyyar Eyvazovdur.

Şevah Sauloviç Halfen

Sovyetler Döneminde Tıp

- Önemli sorunlardan biri verem hastalığıydı
- 1923'de ilk Baküde, daha sonra diğer bölgelerde verem hastaneleri
- 1933'de Baküdeki verem hastanesi daha da genişletilerek ismi Respublika Merkezi Verem Dispanseri olarak değiştirildi
- 1944'de Eğitim ve Araştırma Verem Enstitüsü kuruldu.

Günümüzde İnfeksiyon Hastalıkları

- Azerbaycanda İnfeksiyon Hastalıkları doktoru – 343
- İnfeksiyon Hastalıkları Bölümü – 42
- Çocuk İnfeksiyon Hastalıkları Bölümü - 15
- Yatak Sayısı - 1318

Azərbaycan Tıp Universiteti

**A. Aliyev adına Azərbaycan Dövlət
Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutu**

Naxçıvan Dövlət Universiteti

- **ATU – 55**
- **ADHTİ- 10**
- **NDU- 5**

Dernekler ve Kongreler

- 1932 yılında Baküde fizyoloji, biyokimya, farmakoloji, embriyoloji derneği kuruldu
- Daha sonra bu dernekler birleşerek "Sağlık Çalışanları Derneği"ni oluşturdular ve 1934 yılında Azerbaycan Tabipler Birliği'nin ilk kongresi yapıldı
- 1936'da ftiziatrlarin (verem hastalığı doktoru) derneği kuruldu
- Aynı yılda Baküde 3. Kafkasya Sıtma Kongresi düzenlendi
- 1972-1984 yılları arasında Azerbaycan Tıp Enstitüsü'nde "Bulaşıcı hastalıklar" bölüm başkanı olarak görev yapan prof. dr. Gülzar İmamaliyeva tarafından "Azərbaycan İnfeksiyoncular Derneği" kurulmuş, aynı yılda derneğin ilk kongresi düzenlenmiştir.

Gülzar İmamaliyeva
(1907- 1997)

Azerbaycan İnfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji (AMİC) Derneğinin Kurulması

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ ƏDLİYYƏ NAZİRLİYİ

(dövlət qeydiyyat orqanının adı)

QEYRİ-KOMMERSİYA HÜQUQİ ŞƏXSİNİN
DÖVLƏT QEYDİYYATI HAQQINDA

ŞƏHADƏTNAMƏ

Qeydiyyat № 1122-Q80-4062

Hüquqi şəxsin adı “İnfeksiyon Xəstəliklər və Klinik Mikrobiologiya” ictimai birliyi

Dövlət qeydiyyatına alındığı tarix 30 iyun 2022-ci il

Vəzifəli şəxsin adı, soyadı və imzası Ədliyyə nazirinin müavini

Toğrul Musayev

AZƏRBAYCAN İNFEKSİYON XƏSTƏLİKLƏRİ VƏ KLİNİK MİKROBİOLOGİYAYA CƏMİYYƏTİ

İDARƏ HEYƏTİ

Vasif Əliyev
Həkim-infeksiyonist
İdarə Heyətinin sədri

Təyyar Eyvazov
T.Ü.F.D. Dosent
Həkim-infeksiyonist

Yaqut Qarayeva
T.Ü.F.D. Həkim-epidemioloq

Azər Nağıyev
Həkim-infeksiyonist

Mədinə Abdullayeva
Həkim-infeksiyonist

Yusif Alxazov
Həkim-infeksiyonist

Nəzrin Mustafayeva
Həkim-infeksiyonist

Arzu Hüseynova
Həkim-infeksiyonist

Qumral Vəliyeva
T.Ü.F.D. Həkim-mikrobioloq

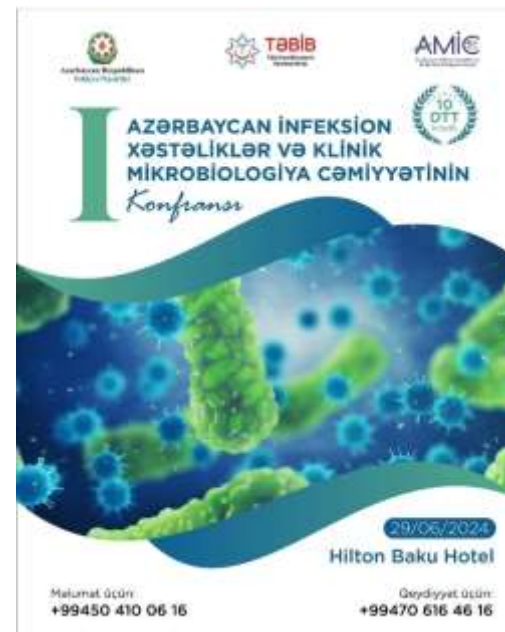

Nilufər Məmmədova
Həkim-infeksiyonist

Günay Kazımova
Həkim-infeksiyonist

II AZƏRBAYCAN İNFEKSİYON XƏSTƏLİKLƏR VƏ KLİNİK MİKROBİOLOGİYƏ CƏMİYYƏTİNİN *Konfransı*

14 İYUN 2025 | Radisson Hotel Baku
Azadlıq pr. 1

**DÖVLƏT İMTAHAN
MƏRKƏZİ**

www.dim.gov.az | www.abiturient.az | www.mektap.edu.az

Rezidentura

1

2025

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASINDA
REZİDENTURAYA**

QƏBUL QAYDALARI

BAZA FƏNLƏRİ ÜZRƏ

- ☒ qəbul proqramları
- ☒ bəzi test tapşırıqlarının izahı və tövsiyələr
- ☒ test tapşırığı nümunələri

9 772223 972000 20124

DIM - 2025

[ABİTURİYENT]
məlumat zəiflə bəzəyir

Cədvəl 1			
Əsas (baza ali) tıbb təhsili üzrə istiqamətlər (fakültətlər)	Rezidenturada həkim-mütəxəssis hazırlığı aparan ixtisaslar	Rezidenturaya qəbul üçün imtahan fənləri	
		Baza fənləri	İxtisas fənləri
1	2	3	4
I. Tıbb (müalicə işi, pediatriya)	7100002 – Ailə təbabəti	İnsan anatomiyası Histologiya İnsan fiziologiyası (patoloji anatomiya) Patoloji fiziologiya Mikrobiologiya Farmakologiya Biokimiya	Daxili xəstəliklər (kardiologiya, pulmonologiya, gastroenterologiya, endokrinologiya, nefrologiya, hematologiya, nevrologiya, yoluxucu xəstəliklər, psixiatriya) Neonatologiya Cərrahlik (ümumi cərrahlik, cərrahi xəstəliklər, uşaq cərrahliyi) Mamalıq və ginekologiya
	7100003 – Anestezologiya-reanimatologiya		
	7100004 – Ailəliyi təbabəti		
	7100005 – Daxili xəstəliklər		
	7100006 – Dermatovenerologiya		
	7100008 – Fizioterapiya və tibbi reabilitasiya		
	7100009 – İdman təbabəti		
	7100010 – Kardiologiya		
	7100011 – Mamalıq-ginekologiya		
	7100012 – Məhkəmə-tibbi ekspertiza		
	7100013 – Nevrologiya		
	7100014 – Neyrocərrahiyyə		
	7100015 – Nüvə təbabəti		
	7100016 – Oftalmologiya		
	7100021 – Ortopediya və travmatologiya		
	7100022 – Otorinolaringologiya		
	7100024 – Pediatriya		
	7100025 – Plastik, rekonstruktiv və estetik cərrahiyyə		
	7100026 – Psixiatriya		
	7100027 – Pulmonologiya		
	7100028 – Radiologiya		
	7100030 – Suəli və hiperbarik təbabət		
	7100031 – Süə onkologiyası		
	7100032 – Təfili tıbb		
	7100033 – Tibbi biokimiya		
	7100034 – Tibbi genetika		
	7100035 – Tibbi mikrobiologiya		
	7100036 – Tibbi petologiya		
	7100037 – Torakal cərrahiyyə		
	7100038 – Urologiya		
	7100039 – Uşaq cərrahiyyəsi		
	7100041 – Uşaq və yeniyetmə psixiatriyası		
	7100042 – Ümumi cərrahiyyə		
	7100043 – Uşaq, idman cərrahiyyəsi		
	7100044 – Yoluxucu xəstəliklər və klinik mikrobiologiya		

DIM - 2025

Qəbul qaydaları

5

Cədvəl 1-in davamı			
1	2	3	4
II. Stomatologiya	7100001 – Ağrı, üz və çənə cərrahiyyəsi	İnsan anatomiyası Histologiya İnsan fiziologiyası Patologiya (patoloji anatomiya) Patoloji fiziologiya Mikrobiologiya Farmakologiya Biokimiya	Təxəvətik stomatologiya Ortopedik stomatologiya Üz-çənə cərrahiyyəsi Uşaq stomatologiyası
	7100007 – Endodontiya		
	7100017 – Oral patologiya		
	7100018 – Oral radiologiya		
	7100019 – Ortodontiya		
	7100020 – Ortopedik stomatologiya		
	7100023 – Parodontologiya		
	7100029 – Restorativ stomatologiya		
III. Tibbi profilaktika	7100033 – Tibbi biokimiya	İnsan anatomiyası Histologiya İnsan fiziologiyası Patologiya (patoloji anatomiya) Patoloji fiziologiya Mikrobiologiya Farmakologiya Biokimiya	Yoluxucu xəstəliklər Gigiyena (əraf mühitin gigiyenası, yaşayış məkanlarının gigiyenası, qidalanma gigiyenası, amak gigiyenası, uşaq və yeniyetmələrin gigiyenası) Epidemiologiya Klinik biokimiya
	7100035 – Tibbi mikrobiologiya		
	7100044 – Yoluxucu xəstəliklər və klinik mikrobiologiya		
IV. İctimai sağlamlıq	7100033 – Tibbi biokimiya	İnsan anatomiyası Hüceyrə biologiyası (sitologiya) İnsan fiziologiyası Ekspatologiya (patoloji fiziologiya) Mikrobiologiya Farmakologiya Biokimiya	Yoluxucu xəstəliklər Gigiyena (əraf mühitin gigiyenası, yaşayış məkanlarının gigiyenası, qidalanma gigiyenası, amak gigiyenası, uşaq və yeniyetmələrin gigiyenası) Epidemiologiya Klinik biokimiya
	7100044 – Yoluxucu xəstəliklər və klinik mikrobiologiya		

